

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Ростислав Христов Йовчев
ръководител к-ра „Пиано“ - НМА”Проф. Панчо Владигеров”
за дисертационния труд на Цветомира Христова Съботинова
- редовен докторант към катедра „Музика”
при Факултета по изкуствата- ЮЗУ „Неофит Рилски”
на тема „Детският свят в клавирните цикли на
Александър Текелиев и Йордан Гошев”
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
по професионално направление 1.3.

Темата за анализиране на специфичния образен свят в пиесите за деца на българските композитори става с течение на времето все по-актуална. Клавирните пиеси от Парашкев Хаджиев, Александър Райчев, Светослев Обретенов и други наши творци, написани главно в средата на миналото столетие са добре познати както теоретично, така и изпълнителски от най-добрите родни клавирни педагози. Под тяхно въздействие са израснали не едно и две поколения музиканти и любители на музиката. Не така стои въпросът обаче с клавирните съчинения, написани от по-младото поколение български композитори, които обръщат своя поглед към детския свят, като образност, емоционално преживяване, като същевременно поставя за цел овладяването на базисни клавирни умения. В това отношение, автори като Александър Текелиев, Виктор Чучков, Филип Павлов, Йордан Гошев и други са благодарна тема за сериозни проучвания, които да изведат основната линия на развитие на този жанр в българската музика, да разкрият особеностите на индивидуалния стил на всеки един композитор и да съдействат за популяризирането на това творчество и за в бъдеще.

В това отношение, похвално е усилието на младата пианистка и преподавателка в ЮЗУ „Неофит Рилски“ в Благоевград Цветомира Съботинова да защити докторат върху спецификата на образния свят в детските цикли на Александър Текелиев и Йордан Гошев. Изследването се състои от Увод, три глави, изводи и заключения, библиография от 65 заглавия и приложения, включващи анкети, снимки, рисунки на деца-ицпълнители и др.

В Увода ясно е изложена мотивацията на докторантката да се насочи към темата, продиктувана от собствената ѝ педагогическа дейност. Като допълнителен плюс са и личните ѝ контакти с Йордан Гошев, който е нейн преподавател по пиано. Ясно са определени целта, обекта, задачите и методите на изследване, като докторантката залага особено на експериментите с деца по отношение на възпремането на този съвременен композиционен език от днешното най-младо поколение. След внимателното им анализиране се планират да се обобщат и съответните изводи, които ще са в основата на приносния характер на дисертацията.

В първата глава се прави общ анализ на избраните клавирици цикли на Ал. Текелиев и Йордан Гошев. Стремешът е да се обхванат общите принципи на формата, мелодичния рисунък, хармоничните особености, клавирици артикулационни ефекти и тяхната връзка с художествената идея, заложената в богатия кръг образност на пиесите, пречупени през неподправеното детско съзнание. Като пианист и педагог, на мен лично ми се иска този анализ да е далеч по-подробен, съпроводен с конкретни нотни примери от произведенията, които да подкрепят категоричните констатации на докторантката по отношение на много от използваните композиционни похвати. В противен случай, те звучат изолирано, без необходимата аргументация, която трябва да произтича от заложеното в нотния текст. Не отричам, че в по-голямата си част изводите на Цветомира

Съботинова са верни, но като подреждане и систематизация бих предпочел да има далеч по-ясна структура на изследването. В сегашния си вариант, то започва да проследява един проблем, след което рязко преминава на друг, трети и т.н., обединява пиеси по неясни критерии и др., като оставя този, който чете сам да достига до резултатите, вместо те да са изведени стройно и логично от докторантката. Изреченията са излишно претрупани и не съдействат за ясното възприемане на идеята на авторката по отношение на най-характерните стилистични белези на музиката от двамата композитори. Не са разграничени отчетливо общите задачи на клавирната методика (овладяване на легато, стакато и др.) от конкретиката на изследваните творби. Но като общо запознаване с детските клавирни произведения на двамата именити български композитори, тази глава може да се отчете като задоволителна.

Далеч по-убедителна и изчерпателна е докторантката във втората глава, където на базата на познаване на широк кръг водещи чуждестранни (главно руски) и български трудове се анализира въпроса за възприятието на музиката. Акцентира се върху психологическите и емоционални моменти, като основната възрастова група, с оглед заложената в изследването тема са децата. Като много успешни изводи на докторантката намирам тези, които наблягат върху измененията на съвременните условия на живот и комуникация върху възприемането на станалия вече класически детски клавирен репертоар от пиеси на български композитори. Това има основно значение за посоката по която ще се развива българската клавирна методика в частта ѝ на избор на подходящи клавирни творби за децата от 21 век. Авторката категорично прибавя към това и значението на интегралния подход *„при музикалното възпитание (образование), съобразени с възрастта на децата при който да се свързват много тясно музиката с танца, играта, приказката и др.. Но този интегрален подход*

трябва да бъде свързан и с отчитане на ролята на медиите в съвременната култура.“ След добре очертаните изводи, докторантката естествено аргументира нуждата от нови, съобразени със съвременността клавири пиеси в българския репертоар и ролята на преподавателя по музика, който трябва да притежава артистичност и мотивираност за да привлече своите ученици по начин, съобразен с техните интереси.

Считам, че третата глава е тази, която има най-определен принос в целия докторантски труд. Цветомира Съботинова е осъществила експериментално практическо проучване по отношение на интереса от страна на деца-изпълнители и слушатели на анализирани в първа глава 4 клавири цикли на Александър Текелиев и Йордан Гошев. Възрастовата граница може да се счита за широка (8-13 години, а по изключение и 16) от гледна точка на клавириката педагогика, с оглед голямата разлика в уменията между най-малки и най-големи. Но от емоционално-психогическа гледна точка, тя е сравнително идентична и показателна за представителността на проучването. Осъщественият в ЮЗУ „Неофит Рилски“- Благоевград концерт не приключва след края на последната пиеса, но провокира въображението на децата да нарисуват „видяното“ от тях изображение във всяка пиеса. Положителният резултат от експеримента потвърждава не само изложената във втора глава теза за необходимост от съвременен подход към образността и композиционния език в детския репертоар, но и активното „обратно“ отношение на днешната аудитория към „звучащия“ съвременен свят.

Като определен приносен момент на изследването бих искал да посоча и анализа по отношение на предпочитанията на децата, както изпълнители, така и слушатели към определена пиеса и нейния характер. Анализът на активното отношение на слушателите към качеството на изпълняваните пиеси е допълнителен плюс на изследването, което

акцентираща върху новата, съвременна позиция на младото поколение към това, което се представя на неговото внимание. Бих добавил, че резултатите от подобен, при това публикуван експеримент са обнадеждаващи и мотивиращи клавирните педагози за бъдещето на тяхната дейност в изкуство и област, която за съжаление все повече се представя на масовата публика като губеща позиция.

По отношение на финалните изводи и заключение, бих искал да отбележа, че те се отнасят преди всичко към третата глава на доктората. Колкото и да са верни, всички констатации на докторантката излизат в известна степен извън заглавието на темата, което е свързано именно с детските клавирни цикли от Александър Текелиев и Йордан Гошев. Приемам и адмиравам желанието на авторката да посочи общовалидни заключения за естеството на възприемането на музиката от съвременното поколение, както и евентуалния и възможен път на развитие на музикалното изкуство в близко бъдеще. Но все пак, те са в определена релация със споменатите вече обекти на изследване, които обаче са споменат мимоходом единствено в деветата точка на заключението.

С оглед заявените и постигнати приноси моменти в доктората, не приемам напълно детайлното изпълнение на първите две точки, а именно „подробен анализ на детските клавирни цикли на Ал. Текелиев и Й.Гошев“, поради споменати вече по-горе недостатъци. Същевременно отчитам, че изследването се прави за първи път, няма установени теоретични източници за тях и като първи опит в българското музикознание може да счита за успешен.

Точки 3 и 4 са несъмнен успех на авторката, показващ стремеж към задълбочено изследване на съвременното възприятие на музикалното изкуство сред най-„трудната“ и претенциозна възрастова група-тази на децата.

Авторефератът точно и ясно отразява написаното в докторантския труд, представените публикации са напълно в изискванията на ЗРАСРБ, а библиографията обхваща източници от различни области на общата и клавирната педагогика, естетика и др. Включената в Приложението анкета би могла да се използва и за други експерименти по отношение на деца-изпълнители и техните преподаватели, защото въпросите са добре подбрани, изчерпателно засягат широк кръг от проблеми, свързани с ценностната система на подрастващите и тяхното отношение към музикалното изкуство. Не виждам обаче причина да бъдат представени изцяло сканираните нотни издания на циклите на Текелиев и Гошев, при положение, че повечето пиеси, особено тези на Текелиев са издадени отдавна. По-скоро беше необходимо да се селектират и приложат конкретни нотни примери към анализа в първа глава, за да може да се онагледят изложеното от докторантката.

Въпреки тези забележки и въз основа на всичко останало казано дотук, предлагам на членовете на научното жури да присъдят на **ЦВЕТОМИРА ХРИСТОВА СЪБОТИНОВА** образователната и научна степен „ДОКТОР“.